

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Ik zal het u direct maar eerlijk zeggen: met deze eerste bede heb ik nooit goed raad geweten. Raar eigenlijk, terwijl je het toch zo vaak bidt! Raar dat je iets bidt, terwijl je eigenlijk niet goed weet wat je bidt! Het is allemaal raar, als je dan ook nog bedenkt dat die bede helemaal voorop staat, dat het dus om een bede gaat die nu juist de toon zet.

Is het bij u anders? Weet u wat u bidt? Bij alle andere beden heb ik dat niet, maar wel bij deze bede. Bij 'Uw wil geschiede' snap je waar het om gaat. Dan bidden we erom dat Gods wil op aarde gedaan wordt. Maar wat moet je je voorstellen bij: 'Uw naam worde geheiligd'? Wat vragen we dan eigenlijk? Weet u het? Hoe zou u dat omschrijven?

Wat dan blijkt, als je dat moet doen, als je moet omschrijven wat ermee bedoeld wordt? Dat het nog niet zo eenvoudig is om te zeggen wat er met dat 'geheilgd worden' bedoeld wordt. Afgelopen vrijdagavond was ik met de ambt dragers bijeen die vandaag afscheid nemen ofwel herbevestigd worden ofwel bevestigd worden, ter voorbereiding op deze dienst. Op mijn vraag: wat een ieder onder deze bede verstaat, en dan met name wat men onder 'heiligen' verstaat, bleef het toch eerst stil. Daarna kwam iedereen zo met zijn eigen associaties en gedachten.

Eén van de eerste associaties bij het woord 'heilig' en 'heiligen' is - en het zal niet verbazen - is dat het eerbied afdwingt én dat je je er op een gepaste afstand van moet blijven. Meer nog, je behoort er van af te blijven, je dient er niet aan te komen. Daarnaast roept het gedachten op van 'hoogheid' en 'verhevenheid'. Een tekst als uit Jesaja 5 komt voor ogen, waar 'heiligen' in parallelie staat met 'verhogen'. Waar Jesaja zegt: 'Maar de Heer der heerscharen wordt *verhoogd* door recht en de heilige God *geheilgd* door gerechtigheid.'

2. Ik weet niet of u een concordantie in huis hebt, maar als u daarin zou kijken, bij *alle* woorden met de stam 'heilig', dan zou u zien dat het woord in het bijzonder met de cultus van doen heeft. Wij zouden zeggen: met de eredienst, als u dan maar bedenkt dat het in dit geval om de dienst in de tempel gaat. Wat de achtergrond daarvan is? Dat je niet zo maar in de sfeer van God kunt binnentreden. Daarvoor moet je eerst *geheilgd* worden. Dat geldt van *mensen* rond de tempeldienst, de priesters, dat geldt van alles wat daarbinnen een plek heeft, dat geldt het tempelgerei, het altaar, maar ook de kleren die de priesters dragen. En dan begrijpt u al wel, dat woorden met de stam 'heilig' met name voorkomen in Leviticus én Exodus. Het zijn boeken, waarin de tempel een grote rol speelt. Niet alleen in die boeken, u hebt gelijk, maar van alle bijbelboeken komt het woord daarin wel het vaakst voor.

Die situatie (de tempel) zal er wel eens mee te maken kunnen hebben dat het woord hoe bekend het ook mag zijn - wij kennen het woord ten slotte ook in veel gevallen, we spreken ook over 'dat iets voor ons heilig is', we hebben het over 'heilige huisjes' - desondanks blijft het toch iets vreemd houden.

Het opvallende is dat we enerzijds wel heel goed begrijpen wat ermee bedoeld wordt, maar anderzijds dat het ons toch niet echt goed lukt om aan te geven wat dat 'heiligen' nou eigenlijk tot uitdrukking gebracht wil worden, wat er nou *precies* mee bedoeld wordt. Het element dat er in *élk* geval aan zit - we hoorden dat vrijdag ook - , is 'onaantastbaar', en er zit het element in van 'onbezoedeld', 'onaangetast'.

3. Anneke Schram las u Ezechiël 36 voor, de klassieke tekst uit het Oude Testament als het gaat om het heiligen van Gods Naam. Een tekst die ons wellicht op het spoor kan zetten. Het eerste wat je hier ziet, is dat het werkwoord 'heiligen' hier precies staat tegenover 'verontreinigen'. Het zit dus in de sfeer van 'rein' en 'onrein'.

Kijk, dat heeft zijn volk Israël gedaan, dat hebben de volkeren gedaan: zijn naam ontheilgd. Door te zeggen: 'dezen zijn het volk van God, maar toch moesten zij weg uit hun land.' Kijk, gemeente, dat is nou precies het ontheiligen van Zijn naam, dat is suggereren dat God zijn volk maar aan zijn lot overlaat, suggereren dat Hij niet degene is die Hij zegt te zijn: de Getrouwe, de God die niet laat varen de werken van zijn handen.

Die tekst, Ezechiël 36, moeten we meenemen naar onze bede.

4. Laten we eerst maar eens wat preciezer naar de bede kijken.

En dan begin ik met de plaats die zij - in het *Onze Vader* - heeft. Dat Jezus de heiliging van Gods Naam helemaal aan het begin van het *Onze Vader* zet, wil ons duidelijk maken dat er blijkbaar nogal wat van af hangt. Zelfs vóórdat we door Hem bepaald worden bij het komen van het koninkrijk en het geschieden van Gods wil, stelt hij als een kwestie van het allergrootste belang de heiliging van de naam aan de orde. En dat zal geen verbazing wekken. We weten ten slotte allemaal wat het is, als je naam te grabbel wordt gegooid. Als je naam verbonden wordt met uitspraken en daden die je niet gezegd en gedaan hebt.

Kijk je dan naar de formulering van deze eerste bede, dan doet die, evenals die van de volgende twee beden vreemd aan: 'Uw naam worde geheiligd.' Normaal uit je in een gebed een verlangen, je vraagt iets, of je zegt iets toe, je belooft wat. Maar hier is geen sprake van een verzoek, er wordt ook geen belofte gedaan. Achter onze aanvoegende wijs 'Uw naam *worde* geheiligd' gaat in de grondtekst een gebiedende wijs schuil.

Letterlijk staat er - collega Van Dorp wees er bij de daarop volgende bede 'Uw Koninkrijk kome' ook al op - 'Uw Naam *moet* geheiligd worden.'

Wie zo bidt, gaat wel erg ver! Is dat het? Dat 'moeten' zit ons - helemaal tegenwoordig - erg dwars. Daar hebben we vandaag de dag enorme moeite mee. Bij ons is er eerder sprake van 'ont-moeten'.

In die formulering mogen wij het dan niet bidden: 'Uw Naam *moet* geheiligd worden', het staat er wel. Maar of het nou zoveel met ons 'moeten' van doen heeft, geloof ik nou toch ook weer niet. De bidder laat er echter wel wat mee zien, het is hem ernst. Het mag er dan misschien op lijken dat hij God onder druk zet, maar veeleer vraagt hij of God ervoor wil zorgen dat Hij zijn Naam waarmaakt. Veeleer wil Hij dat dan ook echt zal gebeuren. Veeleer wil hij dat God doet wie Hij is.

En dan dienen we ten slotte oog te hebben voor de werkwoord*stijd*. Want die verwijst naar een bepaald moment. God wordt gebeden om Zijn Naam te heiligen, niet in het algemeen, maar *hier en nu*, eindelijk. Juist omdat de wereld zo vol ontheiliging is: door onrecht, door geweld, door oorlog door plunderingen. Dan begrijp je ook wat de achtergrond van de bede is. Er wordt om heiliging van de Naam gebeden, juist omdat dat niet gebeurt. Omdat het maar al te gauw gebeurt dat zijn Naam ons leven niet bepaalt, als we Zijn Naam niet voor ons leven bepalend laten zijn, bijvoorbeeld in de keuzes die we maken, in de manier waarop we ons naar anderen gedragen. Steeds weer blijken we zijn Naam te ontheiligen, omdat we andere zaken hooghebben en andere goden dienen dan Hij.

5. Twee dingen nog wil ik over deze bede zeggen. Straks verder over dat 'heiligen', nu eerst over zijn Naam. Een naam is in de Bijbel veel meer dan een aanduiding waardoor je van anderen te onderscheiden bent. De Naam vertelt, zegt, drukt uit wie je bent. En wie je bent, wordt vervolgens concreet in wat je doet. Of andersom, uit wat je doet, blijkt wie je bent Die twee: je naam en je daden zijn in de Bijbel niet van elkaar los te maken (vgl. de berijmde Psalm 103, vers 9 'zijn grote naam, zijn grote daden (eren)'). Zo zegt ook de Naam van God wie Hij voor ons wil zijn, wie Hij is, moet ik zeggen. Wat zijn Naam is? Dan moeten we in Exodus 3 zijn, waar God aan Mozes zijn Naam bekendmaakt, waarin Hij dus laat zien, openbaart wie Hij is. Moet u dan horen wat Hij dan zegt. Gemeente, als we de NBV moeten geloven, dan staat er: 'Ik ben die er zijn zal.' Als u dat snapt, snap ik het ook.

Ehjè asjer éhjè, staat er in het Hebreeuws. Een wonderlijke, onvertaalbare naam? Een groot mysterie? Zo wordt er dan wel over gesproken. Wat u moet weten, is dat er een spel gespeeld wordt, een spel met het werkwoord dat gebruikt wordt, en met de werkwoordstijden. Ik zal u vanmorgen niet lastig vallen wat hier aan de hand is. Wat u moet weten, is dat de gebruikte werkwoordsvorm (het imperfectum) in het Hebreeuws zowel een verleden tijd kan uitdrukken als in andere gevallen een toekomstige tijd. Wat er staat, is dit: *Ik zal zijn die ik was*. Ik zal zijn: toekomstige tijd, die ik was: verleden tijd. Wat u daaruit moet begrijpen? Dat de Here God niet verschilt met de manier zoals Hij vroeger was. Zoals hij was in het verleden, zo zal Hij ook in de toekomst zijn. Wat daarmee gezegd wil zijn, is dat Hij trouw is. Je mag er dus op rekenen dat hij in de toekomst precies doet zoals Hij dat in het verleden ook gedaan heeft.

Dat zag ik graag dat u dat in de komende week zou vasthouden. Dat God niet anders handelt dan Hij in het verleden gehandeld heeft. Wat u moet onthouden, is dat de Here God trouw is. Het werk van Zijn handen laat Hij niet los. U, ik, wij zijn toch het werk van zijn handen? Weet dan dat Hij ons niet loslaat. Dat *heeft* Hij nooit gedaan en dat *zal* Hij ook nooit doen. Beweer je anders, dan onheilig *jij* zijn Naam.

6. En dan kom ik opnieuw bij dat 'heiligen'. Wat dat is: heiligen? 'Apart zetten' wordt dan vaak gezegd. Ik hoorde het vrijdag ook weer van iemand. Apart zetten, afzonderen, dat zou de grondbetekenis zijn. Zoals je uit een hele verzameling iets apart zet om het helemaal goed uit te laten komen. Zo heeft heiligen vooral de betekenis 'ten volle een eigen plaats geven'. Maar of dan nog van alles wat we zo-even zeiden, sprake is, dat weet ik toch nog niet zo goed. Of er dan eerbied ontstaat, als we iets apart zetten. Heiligen heeft toch meer te maken met: 'in de sfeer van God brengen', met 'wijden', ook in de betekenis van 'toewijden'. Het is 'apart zetten', 'afzonderen', o.k., maar dan om het voor God te bestemmen. Het is 'apart zetten *voor God*'.

7. Het brengt me bij de laatste vraag. Wie moet dat nu gaan doen? Zijn *wij* dat? Moet Gods Naam door ons geheiligd worden? Zijn wij degenen die dat doen: zijn Naam heiligen? Of is God dat? Moet je aanvullen: Uw naam worde geheiligd *door U*. U moet uw Naam heiligen.

Gemeente, het is een zoeken hoe dat hier zit, zoals dat ook het geval is bij de twee daarop volgende beden.

Wat je ziet, is dat we er een *tegenstelling* van maken, tussen God en mens. Nou dat is misschien ook weer wat te scherp gezegd, maar in die richting zit het wel. Het is of de één of de ander. Of God moet het doen of de mens, de bidder zelf.

Kijkt u naar het jodendom, dan vindt u daar precies dezelfde bede. U vindt het in het *Kaddisj*gebed. Maar daar zegt men, als het gaat om de vraag wie de heiliging nu moet uitvoeren, dat er sprake is van 'samenwerking'. Het is God en de mens samen. En dat zit, me dunkt, al heel wat meer in de goede richting. Ik zeg het liever nog anders. Want het mag dan op God gericht zijn. Wij vragen dat aan Hem: 'Uw Naam worde geheiligd'. We vragen dat Hij dat doet, dat Hij zijn Naam heiligt, maar die bede staat niet los van onszelf, staat niet los van bidder. Waar het ten slotte om gaat, dat is dat die heiliging van Gods Naam in ons leven gestalte krijgt. Dat is wat we vragen, als we dat gebed bidden. Dan bidden we dat Hij in ons leven wil laten zien dat Hij het daar voor het zeggen heeft. Dan bidden wij dat iedereen aan ons zal kunnen zien dat Hij de Heer is.

8. Weet dus wel wat je doet, als je bidt: 'Uw Naam worde geheiligd.' Waar je om vraagt, is dat Hij zijn Naam heiligt in jouw leven.

Weet wat je doet, als we Hem bidden: 'Uw naam worde geheiligd.' Want waar we om vragen, is dat Zijn Naam in en voor ons leven bepalend is. Waar je om vraagt, is dat Hij de bepalende factor van je leven zal zijn. Dat Hij in je leven bezig gaat, dat Hij met jou aan de gang gaat.

"Weet wel wat je vraagt', zeg je steeds, maar je vergeet zijn Naam toch niet.' Nee, die vergeet ik niet. Wees niet bang. Als een mens die naam kent, en weet wie Hij is, dan is die gebiedende wijs: "Uw Naam moet worde geheiligd' toch ook heel goed te begrijpen? Dan wil een mens toch niets liever dan dat die Naam heel ons leven doortrekt.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*2^e Zondag na Epifanie, 17 januari 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*